

Magyarországi iskolarendszer alapú sporttámogatások. Sport, tanulás, karrier

Gósi Zsuzsanna*

A sport és a tanulás, a sport és a karrier témaköre mindig is fontos egy fiatal életében. Az elmúlt években több tanulmány is foglalkozott ezzel a kérdéssel. Az Európai Unió szintén kiemelt témaként kezeli a duális karriert. A tanulmány bemutatja azokat a programokat, amelyek a fiatal élsportolókat támogatják Magyarországon. Az általános és középiskolai évek alatt lehetőséget adhat a sport és a tanulás kettősségének megvalósításra a sportiskolai, valamint az akadémia rendszer. Ennek a korosztálynak nyújt lehetőséget a Héraklész Bajnok Program is, majd a későbbiekben a Héraklész Csillag Program. A központi kormányzat jelentős anyagi támogatást nyújt a sportiskolai program és a Héraklész program működéséhez. A tanulás és a sport kettősségét ismeri el a „Jó tanuló – Jó sportoló” díjazás, amelyet megtalálhatunk iskolai, önkormányzati és országos szinten is. A felsőoktatásban tanulókat két jelentősebb központi program segíti: Magyar Sportcsillagok Ösztöndíj Program és az Olimpikon Életút Program. Bemutatásra kerül néhány jó gyakorlat is, amely a felsőoktatásban intézményi szinten támogatja a szabadidősportot vagy az élsportot.

Kulcsszavak: kettős karrier, sport támogatás, tanulás és sport, szabadidősport a felsőoktatásban, élsport a felsőoktatásban

Bevezetés

A sport és a tanulás, a sport és a karrier, sportolói karrier, civil karrier: ezek a témakörök többször és több formában fontossá válnak a fiatal sportolók esetében a felnőtté válás különböző életszakaszaiban. A kérdés akkor kezd igazán érdekessé válni, amikor a napi időbeosztást vizsgáljuk: tanulás, sport, játék, szórakozás, pihenés. Mi fér bele egy fiatal időbeosztásába? Hogyan lehet ideálisan megvalósítani az egyensúlyt? Hogy működnek a sportiskolák, az akadémiák és milyen lehetőségei vannak utána a diákoknak? Hogyan és milyen formában támogatják a diák és egyetemi sportot? A sportolás vagy a tanulás fontosabb egy-egy életszakaszban? Megvalósítható-e egyáltalán a kettős karrier, azaz élsportolónak lenni, mellette tanulni, majd később a civil életben is sikeressé válni. A tanulmány az általános iskolás kortól kezdődően az egyetemi évek végéig mutatja be a lehetséges támogatási formákat. Áttekintjük, hogy a fiataloknak a különböző életszakaszokban, az iskolarendszer mellett milyen lehetőségei léteznek, milyen programokban vehetnek részt. Bemutatásra kerülnek az egyes programok fontosabb jellemzői és a támogatások által elérhető társadalmi hasznosság.

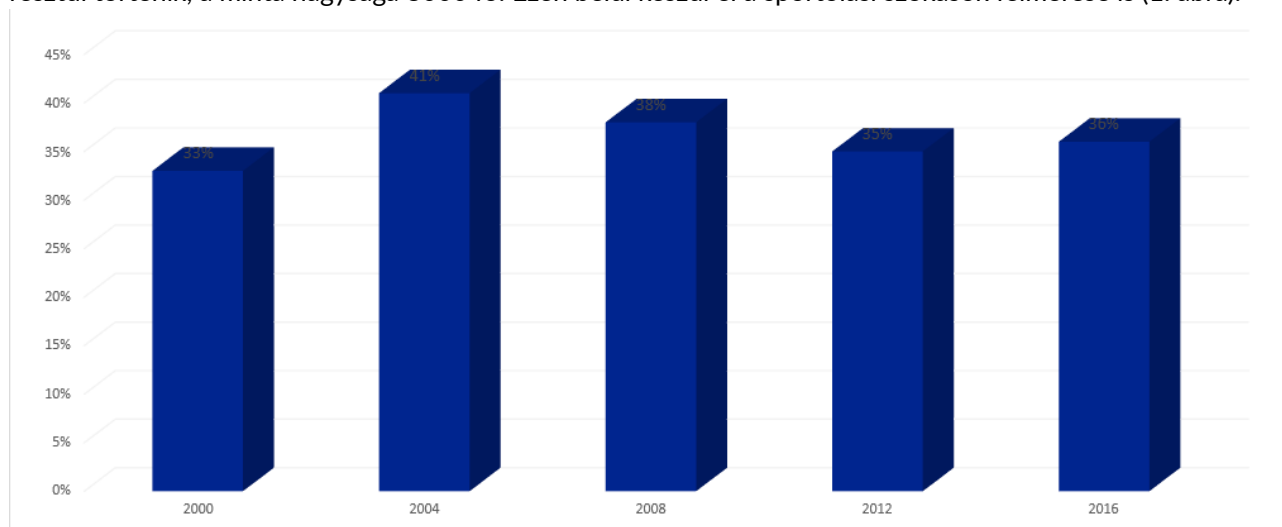
Sport és ifjúság, sportoló ifjúság?

A sportot sokan és sokféleképpen csoportosítják. A tanulmány szempontjából érdemes elkülöníteni a szabadidősportot és az élsportot. Az általános iskolában és a középiskolában még nem mindig válik el a kettő egymástól, azonban a felsőoktatásban már éles határvonal van közöttük. Miért is fontos a sport? Hatása a fiatal nemzedékre általában pozitív. Alapvető ideológiája, hogy szociális és morális fejlődés, pozitív változás érhető el általa (Coakly, 2011). A sportolás, a testedzés hosszú ideje preferált magatartás hazánkban is. A kötelező iskolai testnevelés elindításának egyik indoka éppen az, hogy a sport hozzájárul a fiatalok fejlesztéséhez (Bodnár &

* ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet, E-mail: gosi.zsuzsanna@ppk.elte.hu

Perényi, 2016). A rendszeresen sportoló fiatalok verseny- és amatőr szinten egyaránt kiegyensúlyozottabbnak, egészségesebbnek és boldogabbnak érzik magukat (Kovács, 2014; Kovács & Perényi 2014).

A magyar fiatalok sportolási szokásairól képet kaphatunk a 2000 óta négyévente elkészülő, Magyar Ifjúság Kutatás adataiból. Ebben 15 és 29 év közötti fiatalokat mérnek fel. A kutatás reprezentatív mintavételen keresztül történik, a minta nagysága 8000 fő. Ezen belül készül el a sportolási szokások felmérése is (1. ábra).

1. ábra. Rendszeres testmozgást végzők aránya 2000 és 2016 között (Magyar Ifjúság Kutatás 2016)

Az 1. ábrán látható, hogy a fiatalok sportolási szokásaiban érdemi változás nem történt. A felmérésben csak a kötelező testnevelés órán kívüli sportolási szokásokat vették figyelembe. A rendszeres testmozgás aránya azonban az életkor előrehaladtával csökkent (Bauer, Pillók, Ruff, Szabó, Szanyi & Székely, 2017). Az életkor szerinti sportolási szokásokat több tanulmány is bemutatja, amelyek hasonló eredményre jutnak. A legfiatalabb korosztály, azaz a gyermekek életének része a rendszeres sport és az aktív életmód (Keresztes, Pluhár & Pikó, 2003). A serdülő korosztályban sajnos már negatív irányú folyamatok indulnak el. A rizikó magatartási szokások kipróbálása (például: dohányzás, alkoholfogyasztás) is lényeges szerepet játszik az aktívan eltöltött idő csökkenésében, amit a kortárshatás is erősít (Keresztes, Makó, Klembucz, Hanusz & Pikó, 2005). Kutatások szerint az egyetemisták között annak ellenére is sok az inaktív személy, hogy az egyetemek számos sportolási lehetőséget kínálnak a hallgatók számára. Az egyetemista fiatalok ugyan tisztában vannak a sport jótékony hatásaival, ez mégsem ösztönzi őket arra, hogy tartózkodjanak a káros egészségmagatartási szokásoktól (Pálinkás, 2011; idézi Keresztes, Szilágyi, Pálinkás, Rázsó, Horváth, Horváth, & Kiss, 2014).

A Magyar Ifjúság Kutatás felmérése szerint a fiúk/férfiak 42%-a, a lányok/nők 30%-a sportol rendszeresen. A tanulmányok szerint a végzettség emelkedésével egyenesen arányosan nő a testmozgást végzők száma (Bauer et al., 2017). Ezt az összefüggést már a 2012-es kutatás során is vizsgálták. Az iskolai végzettség esetében az a megállapítás született, hogy a végzettség szintje, mint intézményesült kulturális tőke, alapvetően határozza meg a sportolásban való részvételt. Ennek megfelelően a magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők körében magasabb a sportolási arány. Az egészséges és mozgásgazdag életmód ismeretére, a sporthoz köthető készség és képességtartalmak fejlődésére is hatással van a felhalmozott kulturális tőke (Perényi, 2013). A Magyar Ifjúság Kutatás adatai – mint az előbb bemutatásra került – egyértelmű kapcsolatot mutatnak az iskolai végzettség és a sportolás között. Keresztes és mtsai 2010-ben végeztek kutatást „A felnőttek életmódja és pszi-

choszociális egészsége szervezett mozgásprogram keretében” címmel. Az általuk vizsgáltak alapján szintén szignifikáns kapcsolat mutatható ki a két jellemző, az iskolai végzettség és a sportolás gyakorisága között. A heti rendszerességgel végzett sportolás esetén a következő eredmény született: az egyetemest végzeteknél 62,2%, míg a gimnáziumot végzeteknél csak 26,9% volt az arány (Keresztes, Szilágyi, Pálinkás, Rázsó, Horváth, Horváth & Kiss, 2014).

Az Ifjúság Kutatás 2016-os adatai alapján emellett még a szubjektív anyagi helyzet és a sportolási tevékenység összefüggése is markáns. A gondok nélkül élők 57%-a, míg a hónapról-hónapra anyagi problémákkal küzdők és nélkülözők 18-18%-a végez rendszeres testmozgást (Bauer et al., 2017).

Sport és karrier

A karriernek rendkívül sok értelmezését találhatjuk a szakirodalomban. A karriert összefoglalóan az egyéni életpálya történéseinek sorozataként lehet értelmezni (Koncz, 2013). Az üzleti és a gazdasági életben a kezdeti karrier (amelyet jellemzően 18 és 24 év közé tesznek) a karrier előkészítésének periódusát jelenti. Ez alapvetően a szakmai végzettség és a tapasztalatok megszerzésének időszaka (Pintér, 2003). Ezek a szakaszok teljesen felborulnak egy élsportoló életében. Az ő esetükben a rendszer úgy működik, mintha kétszer indítaná el az érintett sportoló/munkavállaló a karrierjét. Először a sport területén, utána a civil életben. A sportkarrier lehetőség az éveket tekintve előbbre, a civil karrier pedig hátrébb csúszik (Gósi, 2004). A sportpályafutás egy olyan speciális terület, melynek időbeli hossza előre nehezen határozható meg (Stambulova, Alfemann, Statler & Cote, 2009). Az élsportolói státusz ráadásul erősen életkorhoz kötött (Kun & Szretykó, 2011a). Az élsportolói életpálya-modellben a tanulás értéke más megítélés alá esik (Bíróné, 2011). Egy civil szakmában elhelyezkedő ember 10-17 évet tölt iskolapadban, előbb általános, majd érdeklődési körének megfelelő ismereteket gyűjtve. Tanulmányai befejezésével kerül ki a munkaerőpiacra. Előfordul – bár nem mindenkinél és nem minden oktatósi formában –, hogy szakmai gyakorlatot is szerez a tanulás ideje alatt. A munkaerőpiacon az iskola befejezését követően nyugdíjas korukig dolgoznak. Ezzel szemben, aki élsportra adja a fejét, sokszor az általános iskola megkezdésével együtt elkezd a karrierjét is. A kezdetben heti néhány alkalmas edzésmennyiség folyamatos növekedésével az utánpótláskorú élsportolók 15-16 évesen már napi több órát töltenek edzéssel, hétvégeket versenyzéssel. A tanulásra kevesebb idejük marad (Baráth, Bardocz-Bencsik, Farkas, Gósi, Kassay, Kozsla & Nagy, 2014). A fiatalok esetében ilyenkor a szülő az, aki az első számú segítő lehet. A család erkölcsi és anyagi támogatása a sportkarrier kezdeti szakaszában elsődleges (Kun & Szretykó, 2011b). Az életkor előrehaladtával azonban sok esetben háttérbe szorul a sport. Ennek indoka, hogy a sport már csak nagyon kevés szereplő számára kínál kiugrási lehetőséget, megélhetést. Úgy tűnik, nem kockáztatnak és a bizonytalan, sok lemondással járó, bármikor derékba törhető sportkarrier helyett inkább a biztosnak vélt civil életformát választják (Velencei, Kovács, Szabó & Szabó, 2009). Emellett igaz az is, hogy akik nem bírják az edzésekkel és versenyekkel kapcsolatos „gyűrődést”, valamint nem eléggé sikeresek, azok általában előbb vagy utóbb abbahagyják a versenysportot, lemorzsolódnak (Bíróné, 2011).

A sportfinanszírozás rendszerének megváltozása, azaz 2010 előtt, nagy problémát okozott a 18 év feletti sportolása. A versenysportolók választás elé kerültek, hogy a sportolás vagy a civil élet mellett döntenek. Ebben az időszakban kedvezőtlenek voltak a szervezeti lehetőségek is. A klubok nagy része magára maradt volt, megfelelő finanszírozás nélkül működött, így nem volt képes biztosítani a megfelelő fizetést a sportolói számára (Bács, 2011). A sportfinanszírozási helyzet megváltozásának hatására az igazolt sportolók létszáma a

2010-2016 közötti időszakban több mint 50%-kal emelkedett (Gósi, 2017). Ez a változás azt a reményt kelti a sportszakemberekben, hogy ismét egyre több fiatal fogja választani a sportkarriert.

A versenysportot választók esetében a sport utáni civil karrier különböző irányokba fordulhat. Azok a sportolók, akik a sportban meg voltak elégedve az eredményeikkel és teljesíteni tudták a célkitűzéseiket, kevesebb nehézséget tapasztaltak a sportpályafutás befejezésének folyamatában. Az iskolázottabb exsportolóknak több lehetőségük volt a munkaerőpiacon, így kevesebb foglalkoztatási nehézséggel kerültek szembe a későbbi életükben. A civil karriert nagymértékben meghatározta az iskolázottság (Murphy, Petitpas & Brewer, 1996; Williams-Ryce 1996). Az élsportolók pályafutásuk alatt minden energiájukat befektetve vesznek részt a sportéletben. Gyakran előfordul, hogy ezek után elengedik a kezüket és légüres térbe lépnek ki (Faragó & Konczosné, 2018). A felelőssége annak, hogy a sporton kívüli karriert időben tervezni kell, egyaránt érinti a szülőket, az edzőket, a tanárokat, a sportági szövetségeket (Faragó, 2015).

Fiatalkorban választott sportkarrier esetén problémát jelent az is, hogy számos fiatalkorban tehetségesnek tartott sportoló nem jut el olyan szintre, hogy a sport megélhetési lehetőséget biztosítson számára. Nekik az iskola befejezése után a munka világába kell kilépni a sportkarrier helyett. Ezért is fontos az utánpótlás neveléssel foglalkozó szervezetek, szakemberek figyeljenek arra, hogy a sport és tanulás egyensúlya fennmaradjon (Gósi & Sallói, 2017). Számos esetben találkozhatunk azzal a jelenséggel, hogy volt sportolók, köztük az élsportolók is, edzői, sportvezetői, sportriporteri vagy egyéb sporthoz kapcsolódó területen helyezkednek el. Ezért is hasznos a sportkarrier alatti képzés. Érdekes információként szolgálhat még egy futballakadémián készült felmérés a motiválás fontosságáról, mely szerint a kutatási mintába bevont fiatalok kevesebb, mint felének fontos a nyelvtanulás, mégis a válaszadók 94%-a jelölte meg a külföldi munkavállalást, mint jövőbeni célt (Takács, 2016).

Programok, támogatási formák Magyarországon

Sportiskolai program

Azoknak a gyerekeknek, akiknek a sportkarrier már egész fiatalkorban célként jelenik meg, esélyük van speciális, azaz sportiskolába járniuk. Ez azért kiemelt fontosságú, mert a tehetséges gyerekek differenciált oktatási-képzési terveket és szolgáltatásokat igényelnek, hogy képességeiket önmaguk és a társadalom számára hasznosítani tudják (Bognár, Trzaskoma-Bicsérdy, Révész & Géczi, 2006). A sportiskola olyan köznevelési intézmény, ahol az utánpótlás-nevelés szervezett formában történik. A sportági képzés, a sportoktatás történhet korcsoportos vagy évfolyamos rendszerben. A sportiskoláknak alapvetően két típusát különböztetik meg: a köznevelési, illetve a nem-köznevelési (egyesületi) jellegű iskolát. Ezen iskolák előnye, hogy az iskolai tanterv illeszkedik a sportoláshoz (Lehmann, 2011). Sportiskolásokkal kapcsolatban készült kutatás alapján megállapítható, hogy a legnagyobb különbség talán az általános és sportiskolai képzés között a sportra fordított idő mennyiségében van. A sportiskolában tanulók esetében a sportra fordított idő általános iskolás szinten kétszeresére, míg középiskolai szinten többszörösére növekszik (Patakiné Bősze, 2014). A sportiskolai osztályba járók azonban nem fordítanak szignifikánsan kevesebb időt egyéb külön foglalkozásokra (nyelv, zene), mint a nem sportosztályos tanulók (Patakiné Bősze, Lehmann & Huszár, 2014). Ez a lehetséges későbbi karrier szempontjából fontos eredménynek tekinthető. Az iskolák esetében számos olyan példa létezik, amikor az egész intézmény sportiskolaként működik. Erre példa a Budapesten működő Csanádi Árpád Általános Iskola Sportiskola és Középiskola. Emellett jellemzők még azok a megoldások, amikor nem az egész iskola működik így, hanem egy-

egy osztály sportolói, élsportolói osztályként funkcionál. Ilyenre példa a budapesti Vörösmarty Mihály Gimnázium, a Kölcsey Ferenc Gimnázium, vagy a Bródy Imre Gimnázium. A különböző iskolák a középiskolai felvételi eljárás keretében különböző módon veszik figyelembe a sporteredményt.² A Vörösmarty Mihály Gimnáziumban a maximális 200 pontból 35 pont lehet a sporteredmény értéke. A Kölcsey Ferenc Gimnáziumban a sporteredményeket a szóbeli felvételi pontszámába építették bele. A Bródy Imre Gimnáziumban a maximális 200 pontból 20 pontot lehet kapni a sporteredményre.

A sportiskolák mellett más lehetőségei is vannak az élsportolóknak az általános és középiskolai tanulmányok végzésére, amelyet törvényi, illetve rendeleti szinten szabályoznak:

- a) Azon tanulók számára, akiknél az edzések gyakorisága, azok időbeosztása miatt szükséges, a nemzeti köznevelésről szóló, 2011. évi CXCV. törvény lehetőséget ad a magántanulói státusz kérelmére. A tanuló felmentést kérhet a kötelező tanórai foglalkozáson való részvétel, illetve a készségtárgyak tanulása alól, valamint engedélyt kérhet arra, hogy a tudásáról meghatározott módon és időben adjon számot (CXCV. törvény, i1).
- b) Ha a tanuló nem él a magántanulói státusszal, akkor – a 20/2012-es (VIII.31) EMMI rendelet értelmében – elengedhetetlen az egyeztetés és a folyamatos kommunikáció az oktatási intézménnyel a várható mulasztások miatt (20/2012 EMMI rendelet, i2).

Sportakadémiák

Az akadémia jellegű oktatás Magyarországon az elmúlt évtizedben terjedt el és vált ismertté, elsősorban a labdarúgás területén. Az európai labdarúgásában már több évtizede működik az akadémiai rendszer. Az első labdarúgó akadémiát több mint 40 évvel ezelőtt George Boulogne, korábbi francia szövetségi kapitány álmodta meg. Célja a francia labdarúgás felvirágoztatása volt. Magyarországon az akadémiák két típusa terjedt el. Az egyik, ahol az oktatási rendszerből kiemelik a labdarúgó akadémiát, és helyben tanítanak speciális ismereteket is. A másik gazdaságilag kedvezőbb és a helyi adottságokhoz jobban alkalmazkodik: ekkor közoktatási rendszerben lévő intézményt speciális pedagógiai program alapján alakítják át, és a testnevelés órákon elsősorban labdarúgó oktatás folyik, délután ugyanez a klubban történik (Stréber, 2012). A sportakadémiák jogszabályi környezete hazánkban azonban még mindig nem megfelelően szabályozott. Az akadémiák szervezeti felépítése és formája különbözőségeket mutat. A szervezeti formák között megtalálhatóak az alapítványi akadémiák. Ezek között van olyan, amelyet magánszemély alapított, és olyan, amelyet jogi személy, például vállalat. Léteznek olyan akadémiák, melyek szorosan köthetők egyes sportklubokhoz, gyakran alapítójuk egy konkrét sportegyesület, és ezek mellett kisebb számban ugyan, de nem elhanyagolható jelentőséggel léteznek még szövetségi akadémiák is. Az akadémiák egy másik típusa nem alapítványi, hanem gazdálkodó szervezeti formában működik. Igaz, ezekből van kevesebb (Fenyő & Rábai, 2016).

Az akadémiai rendszer leginkább szabályozott formában a labdarúgás területén működik hazánkban. Az intézménynek egy előre meghatározott kritériumrendszernek kell megfelelnie. A minősítés négy értékelési dimenziót jelöl meg, amelyeket alapfeltételnek nevez. Ezek a következők (mlsz.hu, i3):

- a) Tanulási feltételek
- b) Lakhatási, ellátási feltételek
- c) Szakmai feltételek
- d) Intézményi feltételek

2. A felsorolt példák a 2018-as felvételi eljárási rend pontszámait mutatják be.

A tanulási feltételeknek garantálniuk kell az általános iskola elvégzését minden hallgató számára, valamint biztosítani kell korrepetálási lehetőséget, illetve igény szerint a középiskolát is. A szabadidő eltöltése – hasonlóan a sportiskolásokéhoz – itt is eltér az átlagos fiatalokétól. A Puskás Akadémián készült felmérés alapján megállapítható, hogy kevesebb idejük van a médiafogyasztásra. A fiatalok hétköznapi átlaga elmaradt a kortársaik napi átlag médiafogyasztási szintjétől, ugyanakkor a hétvégi időszakban már „hozzák” az országos átlagot (Takács, 2016).

*Sport XXI program*³

A *Sport XXI. Utánpótlás-nevelési Program* a lehető legtágabb körben kívánja megtalálni a jövő sportolóit, élsportolóit. Célja a sportági alapok szélesítése. A célcsoport az általános iskolás korosztály, ahol a lehető legtöbb gyermek bevonása a cél. Az egységes utánpótlás-nevelési rendszer lényege, hogy a gyerekeknek és a fiataloknak egyenlő esélyt nyújtson. Versenysportot választó, tehetséges fiatalok esetében segítséget nyújt az élsportolóvá váláshoz.

*Héraklész Bajnok és Csillag program*⁴

A *Héraklész Programot* a kiválasztási bázis megteremtésével segíti. A többi fiatalnál pedig megpróbálja elérni, hogy állandó mozgási, sportolási lehetőséget válasszanak. A Sport XXI. program jellemzően a sportversenyek szervezése által próbálja növelni az egyes sportágak népszerűségét, és ezen keresztül próbál meg számos fiatalot bevonni a mozgásgazdag életmódba (nupi.hu, i4). A *Héraklész program* azzal a céllal jött létre, hogy támogassa a kiemelkedően tehetséges 14-23 éves sportolók edzőkörülményeit, versenyztetését, egy kiszámítható, folyamatos támogatási formának köszönhetően. A program két részre oszlik: a 14-18 év közöttiek a Bajnok-, míg a 18 év felettek a Csillag Programba kerülhetnek be. A Csillag program időben később indult, s az a felmerült igény hozta létre, hogy nagyon sok sportág a 18 éves fiatal még nem tudta beilleszteni a felnőtt keletrendszerbe, így a sportolók számára légyeres tér keletkezett (nupi.hu, i5).

Héraklész Bajnok Program

Héraklész Bajnok program 13 sportággal indult, mely 20 (21)⁵ sportágra bővült. Cél az adott korosztály legjobbjainak kiválasztása, a felnőtt kor küszöbére a korosztályos nemzetközi színvonalat elérő versenyzők kinevelése. Az 1. táblázat adatai alapján látható a programban az évenként támogatott sportolók létszáma, mely a 2015-ös évvel kezdődően bővülést mutat.

3. Az összefoglaló a következő honlap alapján készült: <http://www.nupi.hu/sportxxi>

4. Az összefoglaló a következő honlap alapján készült: <http://www.nupi.hu/heraklesz>

5. A Héraklész program felsorolásában a női és férfi torna külön szerepel, ezért néhány szakirodalom 20, míg a többi 21 sportágot említ. Sportágak: asztalitenisz, atlétika, birkózás, evezés, jégkorong, judo, kajak-kenu, kézilabda, kosárlabda, ökölvívás, öttusa, röplabda, sportlövészet, súlyemelés, tenisz, női és férfi torna, triatlon, úszás, vívás és vízilabd.

Év	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Létszám	1251	1263	1225	1281	1363	1373	1382	1312	1302	1261	1370	1485	1575	1464
Nő	435	477	476	496	515	537	564	519	546	516	562	594	579	643
Férfi	816	786	749	785	848	836	818	793	756	745	808	891	996	821

1. táblázat. Héralész Bajnok Program sportolói létszámok (fő), Saját szerkesztés, forrás: <http://www.nupi.hu/heraklesz>

A program a 14–18 év közötti fiatalok esetében az egyéni sportteljesítmény növelésére helyezi a hangsúlyt. Ennek elérése érdekében kiemelt feladat a rendszeres, folyamatos képzés biztosítása. A projekt ennek megfelelően a versenyző hosszútávú pályafutásának kezdeti szakaszát segíti, elsősorban rendszeres edzőtáborok és keretrendezések biztosításával. A tudatos megvalósítást tudományos mérésekkel és vizsgálatokkal igyekeznek megalapozni, és főállású edzőket is foglalkoztatnak a siker érdekében (nupi.hu, i5). A program állami támogatás segítségével zajlik. A sportirányítási rendszer többször is változott az indulás óta, és több különböző szervezet töltötte be az irányító funkciót. A támogatás ennek ellenére évről-évre zavartalanul megtörtént. A 2. ábra adatai a 2013 és 2016 közötti időszakban felhasznált támogatás összegét mutatják. Az irányító szerv 2017. január 1-től az Emberi Erőforrások Minisztériumának Sportért Felelős Államtitkársága. A program által biztosított kereteket a szövetségek töltik meg tartalommal. Az éves sportolói keretek összetételéről, a programban foglalkoztatott edzők személyéről és az éves szakmai programokról egyaránt a szövetségek hoznak döntést. A sportolói keretek meghatározása jellemzően az országos bajnokságok és más országos és nemzetközi korosztályos versenyeken elért eredmények alapján történik.

Héralész Csillag Program

A Héralész Csillag Program 2006-ban indult, 20 sportággal. A célzott korosztály a 19-23 éves kor közötti sportolók. Feladata a legtehetségesebb sportolók pályán tartása, egyéni menedzselése, hosszú távú pályafutásuk megalapozása. A Csillag program forrásait egyénre bontott, differenciált programokra, általában a szövetségek által készített költségvetés alapján lehet igényelni és felhasználni. A sportági keretek elsődleges célja a nemzetközi versenyeztetés. A versenyeztetés mellett kiemelt figyelem kerül az edzőtáboroztatásra, valamint a központi edzési lehetőségek biztosítására is (nupi.hu, i5). A lehetőségek rendkívül rugalmasak. A sportágak sajátosságait figyelembe véve a keretösszeg felhasználható sportfelszerelésre, étkezésre, táplálékkiegészítőkre is. Segítségével a szakemberek díjazása is megoldható (pl.: gyúró, sportorvos, sportpszichológus). A Héralész Csillag Program által támogatott létszámot a 2. táblázat adatai mutatják be. Ebben a programban már lényegesen kevesebb támogatott sportolót találhatunk, mint a Bajnok Programban. Ennek indoka elsősorban az, hogy itt már egyértelmű döntést hoznak a fiatalok, hogy a sportkarrier vagy civil életpálya felé fordulnak az érettségit követően.

Év	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Létszám	45	233	385	404	429	423	387	421	428	455	397	322
Nő	23	84	154	151	152	169	135	165	168	167	161	125
Férfi	22	149	231	253	277	254	252	256	260	288	236	197

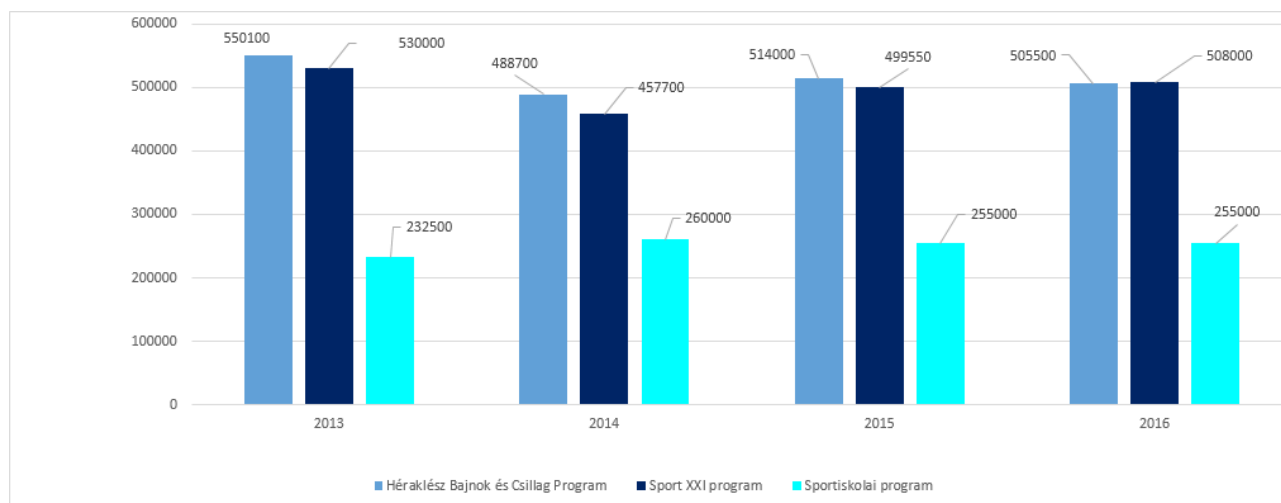
2. táblázat: Héralész Csillag Program sportolói létszámok (fő), Saját szerkesztés, forrás: <http://www.nupi.hu/heraklesz>

A Héralész program segítséget nyújt ugyan a sportkarrier felépítésében, azonban esélyegyenlőséget nem biztosít. A programba csak azok a fiatalok kerülnek be, akik a saját egyesületük, de még inkább a szüleik támo-

gatásával elérik azt a szintet, hogy az adott korosztályban a sportág legjobbjai közé tartozzanak. A Héraklész programra vonatkozóan még 2008-ban készült egy felmérés, amelyből levonható ez a következtetés. A korosztályos válogatott sportolók magasabb társadalmi státusszal rendelkező közegekből érkeznek, szüleik iskolai végzettsége, munka- és foglalkozás státusza, jövedelme, vagyoni helyzete jobb, mint a magyar átlag lakosságé. Az államilag finanszírozott utánpótlás-nevelési rendszerbe tehát az anyagilag és kulturálisan kedvezőbb helyzetben lévő fiataloknak több esélyük van bekerülni a kedvezőtlenebb helyzetben lévő társaiknál (Velencei, Kovács, Szabó & Szabó, 2009).

Központi költségvetési támogatás

A Héraklész Bajnok és Csillag Program, valamint a Sport XXI. program koordinálása a 2012-2016 közötti időszakban a Magyar Olimpiai Bizottság feladata volt. A 2013-as évtől kezdődően több sportágban elindult a *Kiemelt Sportágfejlesztési Program*, amely jelentős többletforrásokat biztosított a sportszövetségeknek, akik ennek egy részét utánpótlás- nevelési programokra fordították. Azonban a központilag finanszírozott programok költségvetése nagyságrendileg ezen időszak alatt nem változott. Az évenkénti támogatások összege a 2. ábrán látható. A Héraklész Program, valamint a Sport XXI. program éves szinten 500 millió Ft körüli támogatást kapott, míg a Sportiskolai program éves szinten 250 millió Ft körüli támogatásban részesült.

2. ábra. Sport programok központi költségvetési támogatása ezer Ft-ban, Saját szerkesztés, forrás: MOB költségvetés 2013–2016

Iskolarendszerű sportot támogató civil szervezetek

A programok megvalósítását az iskolai életút folyamán két civil szervezet is segíti. A Magyar Diáksport Szövetség és a Magyar Egyetemi-Főiskolai Sportszövetség. A Magyar Diáksport Szövetség (MDSZ) 1987-ben alakult, a közoktatásban működő diáksportszervezetek érdekvédelmét és érdekképviselését látja el. Tevékenysége során egyszerre valósít meg közoktatási és sportérdekeket, valamint a szabadidő hasznos eltöltését célzó feladatokat (mdsz.hu, i6). A Magyar Egyetemi – Főiskolai Sportszövetség (MEFS) 1907-ben alakult meg. Tevékenysége rendkívül széleskörű, kiterjed az élsportra, a versenysportra, valamint a szabadidősportra is. Mostani működése a 2013-ban elfogadott Hajós Alfréd-terv alapján határozható meg, amely az egyetemi/főiskolai sport 2013-2020-as időszakra vonatkozó szakmai programja. Ennek egyik legfontosabb eleme a sportnépszerűsítő

kampány, a Sport Pont Program (mefs.hu, i7). A 2017-es évtől kezdődően önálló köztisztület segíti a munkájukat, a Nemzeti Diák, Hallgatói és Szabadidősport Szövetség.

Jó tanuló – jó sportoló díjak

A jó tanuló, jó sportoló díj Magyarországon több szinten is megtalálható. A központi kormányzat minden évben ír ki rá pályázatot. Emellett azonban megyei, fővárosi, kerületi és intézményi szinten is megjelenik ez a fajta díjazás. Az elismerés intézményenként, területenként teljesen eltérő mértékű. Általában az általános és középiskolában oklevél díjazásban részesülnek a kiválasztottak, de kaphatnak akár tárgyjutalmakat is. Kerületi, megyei, felsőoktatási szinten az erkölcsi elismerés mellett jellemző a pénzbeli juttatás is.

A központi díjazás három különböző kategóriában történt 2016-ban (eduline.hu, i8):

- a) I. kategória – Köznevelési intézmény 5-8. évfolyamos tanulója (elvárt tanulmányi átlag 2017-ben 4,89)
- b) II. kategória – Köznevelési intézmény nappali rendszerű iskolai oktatásban részt vevő 9-13. évfolyamos tanulója (elvárt tanulmányi átlag 4,7)
- c) III. kategória – Felsőoktatási intézmény teljes idejű képzésben részt vevő (nappali tagozatos) hallgatója (elvárt tanulmányi átlag 4,0)

Támogató programok a felsőoktatásban az élsport területén

Egyre többször találkozhatunk a sportolói kettős karrier megnevezéssel. De mit értünk ez alatt? Az Európai Bizottság által létrehozott szervezet, az European Athlete as Student (EAS) definíciója szerint a kettős karrier a magas szintű versenysport és az oktatásban való részvétel kombinációja abból a célból, hogy a sportkarrier után az egykori sportolók képességeiknek és képzettségüknek megfelelő munkát találjanak a munkaerőpiacon (dualcareer.com, i11). Ma már elmondható az is, hogy egyre több élsportoló készül a sportolói karrier lezárását követő időszakra és tartja fontosnak a tanulást, amely egyrészt megkönnyíti a civil életbe történő beilleszkedést, másrészt alternatívát kínál egy sérülés következtében bekövetkező visszavonuláshoz (Kun & Szretykó, 2011a). A sportolói karrier olyan típusú karrier, amelyet önmagában többször is döntési pontok jellemeznek (Wylleman & Lavalee, 2004). A sportpályafutás egyik legfontosabb és egyben legkritikusabb szakasza az az időszak, amikor a fiatal sportolók már döntöttek azzal kapcsolatosan, hogy párhuzamosan építik tovább a karrierjüket a sportban és a tanulásban (Lenténé, 2014). Ezt a döntést segíthetik különböző támogatási programok, amelyek széles köre biztosíthatja azt, hogy minél több fiatal próbálkozzon meg a sportkarrier építésével.

Magyar Sportcsillagok Ösztöndíj-program

A Magyar Sportcsillagok Ösztöndíj a felsőoktatásban tanuló élsportolóknak jutott ösztöndíj. Kormányrendeletben döntöttek a megalapításáról, a 2013/14-es tanévtől vehető igénybe. Az ösztöndíj célja a felsőoktatási intézményekben hallgatói jogviszonnyal rendelkező olimpiai, paralimpiai sportágakban sportoló azon hallgatók támogatása, akiknek tanulmányaik ideje alatt esélyük van arra, hogy Európa-bajnoki, világbajnoki vagy olimpiai érmet szereznek. Az ösztöndíjban legfeljebb az első felsőfokú végzettségnek (alapfokozatnak vagy az osztatlan képzésben szervezett mesterfokozatnak) a megszerzésére irányuló tanulmányok befejezéséig, de legkésőbb az ösztöndíjas 35. életévének betöltését követő hónap első napjáig vehet részt a sportoló (net.jogtar.hu, i9).

Részvétel feltételei:

- a) be nem töltött 35. életév
- b) hallgatói jogviszony
- c) aktív egyesületi tagság, válogatott tagság
- d) kiemelkedő sportteljesítmény

Az ösztöndíj mértéke félévenként 120 000 Ft és 240 000 Ft között mozog a 2017/18-as tanév vonatkozásában a következő kategóriák szerint:

- a) I. Kategória: Olimpia/Paralimpia
 - már éremmel rendelkező ösztöndíjas esetén 240 000 Ft/hó
 - éremesélyes ösztöndíjas esetén 200 000 Ft/hó
- b) II. Kategória: Világbajnokság
 - felnőtt korcsoportban már éremmel rendelkező ösztöndíjas esetén 200 000 Ft/hó
 - felnőtt korcsoportra vonatkozóan éremesélyes ösztöndíjas esetén 160 000 Ft/hó
- c) III. Kategória: Európa-bajnokság
 - felnőtt korcsoportban már éremmel rendelkező ösztöndíjas esetén 160 000 Ft/hó
 - felnőtt korcsoportra vonatkozóan éremesélyes ösztöndíjas esetén 120 000 Ft/hó

A programba való bekerülésre a sportirányító szervezetek tesznek javaslatot: Magyar Olimpia Bizottság, a Magyar Paralimpiai Bizottság, sportági szakszövetségek. A javaslatok alapján a miniszteré a végső döntés. Az ösztöndíjat félévente folyósítják. Mellette Gerevich Aladár sportösztöndíjban is részesülhet a sportoló. A 2017/18-as tanévben 248 hallgató pályázott, de közülük csak 89-en kapták meg, 19 különböző sportágban (MTI, i15).

Olimpikon Életút Program

A program korábban indult, mint a Sportszillagok Ösztöndíj Program. A két program között talán a legfontosabb különbség, hogy itt támogatást kaphatnak a már aktív sport pályafutást befejező sportolók is. A Magyar Olimpiai Bizottság elnöksége 2002-ben határozott a létrehozásáról. A program keretszerződését a MOB elnöke és a felsőoktatási intézmények képviselői írják alá négyéves ciklusokra (mob.hu, i10). Az együttműködési megállapodás kedvezményeket tartalmaz. A felsorolt kedvezmények nem automatikusak, hanem a program résztvevői által igényelhető lehetőségek:

- a) Az önköltséges képzésre felvett hallgatók a MOB írásos támogatásával a megállapodásban meghatározott számban kérhetik a költségtérítés nélküli képzésben való részvételüket.
- b) A felsőoktatási intézmény az önköltséges képzésre felvett hallgató költségtérítését (tandíj) elengedheti vagy mérsékelheti.
- c) A hallgató egyéni tanrend és a vizsgarend szerint vehet részt az oktatásban.
- d) A hallgató a kollégiumi felvételnél a megállapodásban foglaltak szerint előnyt élvezhet (felvétel, ingyenes vagy csökkentett kollégiumi térítési díj, elhelyezés).
- e) A megállapodásban több felsőoktatási intézmény vállalja, hogy az olimpiai kerettagok felkészüléséhez sportteljesítményeit a hallgatók rendelkezésére bocsátja.

A szabadidősport és az egészségtudatás magatartás kialakításának fontossága a felsőoktatásban

Miller és mtsai. szerint a rendszeres szabadidő-sportolásnak pozitív, míg a versenysportnak és a nem sportolásnak negatív hatása van a hallgatók eredményességére (Miller, Melnick, Barnes, Farrel & Sabo, 2007). A felsőoktatásban tehát maguknak a hallgatóknak is javítaná az eredményét a rendszeres szabadidősport. 2619 fő Partiumi hallgató vizsgálata a következő eredményre vezetett: a sportoló hallgatók elkötelezettebbek a tanulmányok és munka iránt is. Ez az attitűd kellő motivációt adhat a tanulmányok minél sikeresebb befejezéséhez, s további tanulmányok folytatásához, köztük doktori képzéshez is. Ezek a sportoláshoz is kapcsolódó pozitív személyiségjegyek, attitűdök és értékek, a sportolás transzferhatásaként mind a tudományos, mind a magánélet területén, mind a munkaerőpiacon további előnyöket jelentenek, így ezeket nem csak a sport világában tudják kamatoztatni (Kovács, 2015). Az élsportolók esetében nemzetközi kutatások mutatják, hogy a tehetséges sportoló gyerekek előtt nyitva állnak a jó iskolák, egyetemek kapui – és nemcsak azért, mert szüleik is az adott egyetemre, főiskolára jártak, hanem azért is, mert körükben igen magas a jól, illetve kiválóan tanulók száma (Kovács & Velencei, 2009).

Fontos rámutatni arra, hogy a felsőoktatásban végzők, mint leendő vezetők, példát mutathatnak a teljes társadalom számára. A felsőoktatási sport egyik legfontosabb feladata, hogy egészségtudatos értelmiséget és sportszerető vezetőket adjon a társadalomnak. Az egyetemista társadalmi csoport mintaadó szerepénél fogva társadalomformáló tényező (Szabó, 2012). Az egészségfejlesztés, a helyes életmód kialakítása a felsőoktatásban is nagy jelentőséggel bír. Akkor lehet teljeskörű, ha az ember életútja során minden egyes cselekedetet áthatja (Bárdos & Kraiciné, 2018). Az egyetemi évek az utolsó lehetőséget adják a szervezett keretek közötti sportolásra, életmód tanácsadásra, a sport preventív funkciójának érvényesítésére (Pfau, 2014). Infrastrukturális szempontból az egyetemi hallgatóknak vannak a legjobb lehetőségei a rendszeres sportolásra (Fábr, 2002). Egy 2014-ben végzett, 3374 főre kiterjedő kutatás szerint a budapesti egyetemisták körében előkelő helyet foglal el a sportolás, mint szabadidős tevékenység. A leggyakoribb szabadidős tevékenységek sorrendben: barátokkal való találkozás, internetezés, sportolás (Bíbor, 2014 alapján idézi: Kozma, Szabó & Huncsik, 2016). A 2004–2014 közötti időszak vizsgálata azt a pozitív eredményt hozta, hogy a tévézés népszerűsége csökkent, a sportolás népszerűsége és a barátokkal eltöltött idő fontossága nőtt a budapesti egyetemisták körében (Kozma, Szabó & Huncsik, 2016). A 2014/15-ös tanévben készült egy kutatás az egészségfejlesztés témakörében, felsőoktatásban tanuló hallgatók között. A kutatás során 165 hallgató válaszolt a különböző kérdésekre. A kutatás eredményei azt mutatják, hogy a hallgatókat érdekli az egészségfejlesztés témaköre, és az egészségmagatartási formák közül a testmozgást-sportot és a táplálkozást tartják legfontosabbnak (Kraiciné, 2016).

Az egyetemek igyekeznek is a lehetőségükhöz mérten támogatni a sportot, és azon belül is a szabadidő-sportot. A tudományegyetemek vizsgálata azt mutatja, hogy mindegyik intézmény biztosít ingyenes és költségtérítéssel szabaddidősport-foglalkozásokat.⁶ Az öt vizsgált tudományegyetem esetében a szabadidős sportfoglalkozásokat igénybe vevők aránya a legmagasabb esetében 29%, míg a legalacsonyabb esetében mindössze 1% körül volt. Az öt egyetemen átlagosan a hallgatók 11%-a veszi igénybe a szabadidős sportfoglalkozásokat (Pfau, 2014). A fiatal felnőttek esetében a tanulás még kifejezetten előnyös a munkavégzés kezdeti szakaszaihoz képes a sportra fordított szabadidő szempontjából. A tanuló státusszal járó, viszonylag rugalmas időbeosztás

6. Az öt vizsgált egyetem: Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudomány Egyetem, Szegedi Tudományegyetem, Pécsi Tudományegyetem, Debreceni Egyetem.

tásnak köszönhetően javul a sportolás esélye, míg a munkába állás mintegy 50 százalékkal csökkenti annak esélyét, hogy egy fiatal sportoljon (Perényi, 2011).

Vannak azonban kevésbé derűlátásra okot adó kutatások is. Felsőoktatásban végzett 287 fős mintán végzett kutatásban, a szerzők a következő megállapítást tették: a legmagasabb rizikófaktorral rendelkező egyetemi hallgatóknak a Mozgás=Egészség Program szakemberei terápiás jellegű, ingyenes, mozgásterápiás lehetőséget javasoltak és ajánlottak fel. A kiszűrt egyetemisták nem éltek az ingyenes mozgásprogram lehetőségével, ami felhívja a figyelmet arra, hogy utolsó lehetőségként, kiemelt fontosságú lenne a felsőoktatásban a teljes képzésidő alatt a szervezett, kötelező jellegű testmozgás előírása (Szmodits, Bosnyák, Bede, Farkas, Protzner, Trájer, Udvardy, Tóth & Szóts, 2013).

Jó gyakorlatok a felsőoktatásban

- a) Eötvös Loránd Tudományegyetem Sportösztöndíj.⁷ Sportösztöndíjban azok a hallgatók részesülhetnek, akik sporttevékenységet szervező, edzői és sportkoordinátori feladatokat látnak el. Az elbírálás előre kialakított bírálati szempont alapján történik, amelyben sportszakmai szempontokat és motivációs szempontokat is figyelembe vesznek. Sportterületenként, sportáganként meghatározott létszám támogatható (ehok.elte.hu, i12).
- b) Pannon Egyetem Egészségtudatot formáló kurzus. A Pannon Egyetem oktatói fejlesztettek ki egy szabadon választható kurzust, amely heti két-két óra elméletből és gyakorlatból áll. A tárgy speciális jellegére tekintettel a kurzus külön kerül meghirdetésre lányoknak és fiúknak. A bevezetett kurzus eredményei többek közt a következők:
 - a) Az egészségvédő életvezetés terén javulás tapasztalható, ami a fittségi célok megvalósításában, a tudatos tervezettség megerősödésében érhető tetten.
 - b) A hallgatók a tudásbővülésre alapozva reálisabban látják saját egészségi, fittségi állapotukat, s ez hosszútávú motivációt jelent a tudatos, egészségvédő életvezetés fenntartására (Edvy, 2013, 2016).
- c) Szent István Egyetem Tanulj és Sportolj Program. Az Egyetem és az AEGON együttműködésének köszönhetően jött létre. Célként jelölték meg, hogy az élsportolók számára lehetőséget kínáljon a versenyességgel összeegyeztethető módon a tanulásra, az egyetem diákjait pedig aktívabb sportolásra ösztönözze. A program a 2011/2012-es tanévben indult (szie.hu, i13).
- d) Testnevelési Egyetem Sportösztöndíj. Az ösztöndíjra a hallgatók félévente tudnak pályázni. A támogatás mértékét az elért sporteredmények határozzák meg. A sporteredményeket a megelőző egy év távlatában vizsgálják. Ösztöndíjra az államilag finanszírozott hallgatók és a költségtérítéses hallgatók egyaránt jogosultak (tfportal.hu, i14).

Összegzés

A tanulmány alapján – bár eredeti célja nem ez volt – egy nagyon fontos következtetés levonható. Bármely szinten vizsgáljuk a sportot, erőteljes hatással van rá a képzettség, amely jelentheti a saját képzettséget és a szülők képzettségét is. Ezért fontos, hogy a sportfejlesztési programokat és tanulást, nevelést fejlesztő programokat párhuzamosan valósítsuk meg. A sportstratégiában célként megfogalmazott sportoló nemzet ideált csak

7. A leírás a 2017/2018-as tanévre vonatkozó pályázati felhívás alapján készült.

képzett emberek segítségével lehet elérni. Jelen pillanatban a magyar lakosság nem fordít kellő figyelmet a mozgásgazdag életmódra, hasonlóan a civilizált világ többi országához. 2014-ben csak minden 9. magyar végzett a WHO ajánlásának megfelelő testmozgást (Egészségjelentés, 2016). A passzív életmód hátrányai mindenhol a világon jelentkeznek. Megoldás az lenne, ha megfelelő mennyiségű és erősségű edzést már gyerekkorban elkezdenénk, és folytatnánk az egész életünk alatt (Pavlik, 2015). A bemutatott különböző országos programok többsége a versenysportot, élsportot támogatja. A sportiskolai program és a Héraklész program megfelelően segíti az általános és középiskolai tanulókat. Az egyetemek ma már egyre inkább figyelnek a sportolók speciális képzési igényeire. A kettős karriert támogató programok is egyre inkább elterjednek. A magyar felsőoktatási intézmények többsége kínál kedvezményes tanulási lehetőséget a sportolóknak, és néhány esetben ösztöndíjjal is támogatja őket. A sport, tanulás, karrier vonatkozásában azonban elengedhetetlen lenne a szabadidősport, ezen belül is a fiatalok szabadidősportjának támogatása is. Ezt a területét érintő kutatások rámutatnak arra, hogy bár pozitív folyamatok indultak el, rengeteg fiatalhoz még nem jut el, vagy nem foglalkozik vele. Ezért erősíteni kellene az egyetemek és sport összefonódását, tudatos képzés keretében erősíteni kellene a mozgás-gazdag életmód előnyeinek megismerését.

Irodalom

1. Baráth, K., Bardocz-Bencsik M., Farkas J., Gősi, Zs., Kassay, L., Kozsla, T. & Nagy J. (2014). *Oktatás, Képzés és kettős karrier a sportban*. Budapest: Magyar Sportmenedzsment Társaság, Magyar Sporttudományi Társaság.
2. Bárdos, Gy. & Kraiciné Szokoly, M. (2018). Egészség, életmód, egészségfejlesztés a felsőoktatás szemszögéből. *Neveléstudomány: Oktatás – Kutatás – Innováció* (6)2. 5–21.
3. Bauer, B., Pillók, P., Ruff, T., Szabó, A., Szanyi F. E. & Székely, L. (2017). *A Magyar Ifjúság Kutatás 2016 első eredményei*. Budapest: Új Nemzedék Központ.
4. Bács, Z., (2011). A magyar sport működési szerkezetének lehetséges szegmense: a felsőoktatási sportszervezetek. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 47, 21–23.
5. Biróné Nagy, E. (2011). *Sportpedagógia*. Budapest: Dialóg Campus Kiadó.
6. Bognár, J., Trzaskoma-Bicsérdy, G., Révész, L., & Géczy, G. (2006). A szülők szerepe a sport tehetséggondozásában. *Kalokagathia*, 1–2, 86–95.
7. Bodnár, I. & Perényi, Sz. (2016). Értékháló az iskolai testnevelés körül. In Kovács, K. (Ed.), *Értékteremtő Testnevelés* (pp. 101–110). Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó.
8. Coakly, J. (2011). Youth Sports: What Counts as „Positive Development?” *Journal of Sport and Social Issues*, 35, 3, 306–324.
9. Edvy, L. (2013). Egészségtudat formáló kurzus megalapozása és fejlesztése a Pannon Egyetemen. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 53, 25–29.
10. Edvy, L. (2016). Társadalmi elvárás-e a fizikai inaktivitás orvoslása? A Pannon Egyetem által felvállalt egészségfejlesztés társadalmi hátterének szociálpszichológiai elemzése. *Iskolakultúra*, 26, 4, 108–114.
11. NEFI (2017). *Egészségjelentés 2016*. Budapest, Nemzeti Egészségfejlesztési Intézet. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/316684736_Egeszsegjelentes2016_Health_Report_2016 (2018. 01. 10.)
12. Faragó, B. (2015). *Élsportolók életpálya modelljei*. Budapest: Campus Kiadó.
13. Faragó, B. & Konczosné Szombathelyi, M. (2018). Sportolói életpálya modell beágyazódottsága a sportoló nemzet sportstratégiájába. In Reisinger, A. Happ, É. Horváth, Zs. & Buics L. (Ed.), *„Sport-Gazdaság-Turizmus” Kautz Gyula Emlékkonferencia* (pp. 1–12). Győr: Széchenyi István Egyetem.

14. Fábri, I. (2002). A sport, mint a fiatal korosztályok életmódjának meghatározó eleme. In Szabó, A., Bauer, B. & Laki, L., (Ed.). *Ifjúság 2000 Tanulmányok I.* (pp. 159–171). Budapest: Nemzeti Ifjúságkutató Intézet.
15. Fenyő, I. & Rábai, D. (2016). A sporttehetség-gondozás jogszabályi környezete – a sportakadémiák Magyarországon. In Kovács, K. (Ed.), *Értékteremtő Testnevelés* (pp. 65–88). Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó.
16. Gósi, Zs. (2004). Goals determine men's actions: the characteristics of career planning from a sportsman's point of view. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 4, 47–48.
17. Gósi, Zs. (2017). A sportszövetségek bevételi szerkezetének és vagyonának változása 2011 és 2015 között. In Szmodits, M. & Szóts, G. (Ed.). *Sportirányítás gazdasági kérdései* (pp. 91–108). Budapest: Magyar Sporttudományi Társaság.
18. Gósi, Zs. & Sallói, I. (2017). Rögös út a sportkarrier: A fiatal magyar labdarúgók karrier esélyei. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 72, 11–19.
19. Keresztes, N., Pluhár, Zs. & Pikó, B. (2003). A fizikai aktivitás gyakorisága és sportolási szokások általános iskolások körében. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 4, 43–47.
20. Keresztes, N., Makó, M., Klembucz, E., Hanusz, K. & Pikó, B. (2005). Magatartási kockázati tényezők összehasonlító epidemiológia vizsgálata a Dél-alföldi ifjúság körében. *Magyar Epidemiológia*, 3, 195–208.
21. Keresztes, N., Szilágyi, N., Pálinkás, A., Rázsó, Zs., Horváth, G., Horváth, V. & Kiss, B. (2014). Életciklusokon át – Életmódkutatás (pre) serdülő, fiatal felnőtt és felnőtt populációkban. In Balogh L., Gáldi G, Molnár A., Győri F. & Alattyáni I. (Ed.), *Sokszínű sporttudomány: Sportszakmai tanulmány- és szakkikk gyűjtemény* (pp. 76–88). Szeged: Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar.
22. Koncz, K. (2013). *Karriermenedzsment*. Budapest: Corvinus Egyetem.
23. Kovács, Á. & Velencei, A. (2009). A sport presztízse. In Szatmári Zoltán (Ed.), *Sport, Életmód, Egészség* (pp. 1273–1304). Budapest: Akadémia Kiadó.
24. Kovács, K. (2014). Boldogító mozgás. A sportolás hatása a partiumi hallgatók szubjektív jóllétére, lelki edzettségére és egészségének önértékelésére. *Kapocs*, 2, 2–13.
25. Kovács, K. (2015). Speciális hallgatói csoportok eredményessége – A sportolás hatása a tanulmányi eredményekre. In Pusztai, Kovács, K. (Ed.), *Ki eredményes a felsőoktatásban* (pp. 161–171). Nagyvárad-Budapest.
26. Kovács, K. & Perényi, Sz. (2014). A sportolás egészség. Kapcsolatok a fiatalok fizikai, mentális és szociális jóllétének szubjektív szintjével In Nagy Á & Székely L (Ed.), *Másodkézből Magyar Ifjúság 2012* (pp. 245–262). Budapest: Kutatópont.
27. Kozma, M., Szabó, Á. & Huncsik, P. (2016). A budapesti egyetemisták sportolási szokásai. In Kovács, K. (Ed.), *Értékteremtő Testnevelés, Tanulmányok a testnevelés és a sportolás szerepéről a Kárpát-medencei fiatalok életében* (pp 187-198). Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó.
28. Kraiciné Szokoly, M. (2016). Egészségfejlesztés, új szempont a diplomások képzésében. In Fodorné Tóth, K., (Ed.), *Felsőoktatási kihívások: Alkalmazkodás stratégiai partnerségben* (pp. 31–45). Pécs: MELLearn.
29. Kun, Zs. & Szretykó, Gy. (2011a). Karriermenedzsment a magyar élsportban (1. rész). *Humánpolitikai szemle*, 5, 3–17.
30. Kun, Zs. & Szretykó, Gy. (2011b). Karriermenedzsment a magyar élsportban (2. rész). *Humánpolitikai szemle*, 6, 26–39.
31. Lehmann, L., (2011). A sportiskolák új rendszere; módszertani előadás Retrieved from http://www.nupi.hu/download/sportiskola/lehmann_laszlo_a_sportiskolak_uj_rendszere.pdf (2018. 01. 10.)

32. Lenténé Puskás, A. (2014). A párhuzamos karrierépítés lehetőségei élsportoló egyetemisták körében. *Taylor*, 6, 1–2, 403–412.
33. Miller K. E., Melnick M. J., Barnes G. M., Farrell M. P. & Sabo. D. (2007). Untangling the Links among Athletic Involvement, Gender, Race, and Adolescent. *Academic Outcomes Social Sport Journal*, 2, 178–193.
34. Murphy, G. M., Petitpas, A.J. & Brewer, B. W. (1996). Identity froclosure, athletic identity and career maturiti in intercollegiate athletes. *The Sport Psychologist*, 10, 239–246.
35. Patakiné Bősze, J. (2014). *Sportiskolai és nem sportiskolai mintatanterv szerint tanulók életmódja és egyes családi jellemzői, azok összefüggései*. Budapest: ELTE, Phd Disszertáció.
36. Patakiné Bősze, J., Lehmann, L. & Huszár, Á. (2014). Helyzetjelentés a sportiskolából, szabadidőeltöltés és sport – 2013. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 58, 51.
37. Pavlik, G. (2015). A rendszeres fizikai aktivitás szerepe betegségek megelőzésében, az egészség megőrzésében. *Egészségtudomány*, 59, 2, 11–26.
38. Perényi, Sz. (2011). Sportolási szokások – Sportolási esélyek és változástrendek In: Bauer, B. & Szabó, A. (Ed.), *Arctalan (?) nemzedék Ifjúság 2000-2010* (pp. 159–184). Budapest: Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet.
39. Perényi, Sz. (2013). Alacsonyan stagnáló mozgástrend: A fizikai inaktivitás újratermelődése. In Székely L. (Ed.), *Magyar Ifjúság 2012 Tanulmánykötet* (pp. 229–249). Budapest: Kutatópont Kft.
40. Pfau, C. (2014). Szabadidősport és a sportinfrastruktúra összehasonlító elemzése a kutató egyetemeken. *Taylor*, 6, 1–2, 413–422.
41. Pintér, Zs. (2003). *Hogyan csináljunk karriert? : Az álláskeresés enciklopédiája: kézikönyv álláskeresőknak, állásváltoztatás, pályamódosítás vagy pályaválasz, tás előtt állóknak*. Budapest: Horton Books.
42. Stambulova, N., Alfemann, D., Statler, T., & Cote, J. (2009). The ISSP Position Stand: Career development and transitions of athletes. *International Journal of Sport and Exercis Psychology*, 7, 4, 395–412.
43. Stréber, A. (2012). A felnőttkori tanulás az élsportolói (labdarúgó) életpályamodellben. *SZIN-Közösségi művelődés*, 17, 3, 42–47.
44. Szabó, I. (2012). Az egyetem, mint szocializációs színtér. In Dusa, Kovács, Nyüsti, Márkus & Sörös (Ed.), *Egyetemi élethelyzet. Ifjúságszociológiai tanulmányok I.* (pp 13-16). Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó.
45. Szmodits, M., Bosnyák, E., Bede, R., Farkas, A., Protzner, A., Trájer, E., Udvardy, A., Tóth, M. & Szóts, G. (2013). Az MSTT Mozgás=Egészség Programjának magyarországi tapasztalatai – A fiatal generációk fizikai teljesítményének háttérvizsgálata. *Népegészségügy*, 91, 2, 130–138.
46. Takács B. (2016). Médiafogyasztás és szabadidő a Puskás Akadémián. *Sporttudományi Szemle*, 68, 35–43.
47. Velencei, A., Kovács, Á., Szabó A. & Szabó T. (2009). Induló esélyek – beteljesített álmok? Társadalmi esélyegyenlőség a tehetséges fiatal sportolók körében. *Szociológiai Szemle*, 19, 4, 109–129.
48. Williams-Ryce, B. T. (1996). After the finel snap: cognitive appraisal, coping, and life satisfaction among former collegiate athletes. *Acedemic Athletic Journal*, Spring, 30–39.
49. Wylleman, P. & Lavellee, D. (2004). A Developmental Perspecive On Transitions Faced by Athletes, In Weiss. M. R (Ed.), *Developmental Sport and Exercise Psychology* (pp 503–523). West Virginia: A Lifespan Perspecive Fitness Infromation Technology Morgantown.

Internetes hivatkozások

1. 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről Retrieved from https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100190.TV (2018. 01. 10)
2. 20/2012 (VIII.31) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról Retrieved from https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=a1200020.emm (2018. 01. 10)
3. Tájékoztató a labdarugó akadémiák működési rendjéről Retrieved from <http://dokumentumtar.mlsz.hu> (2017. 12. 10.)
4. Általános bevezető a Sport XXI programról Retrieved from <http://www.nupi.hu/sportxxi> (2018. 01. 10.)
5. A Héraklész program története Retrieved from http://www.nupi.hu/heraklesz/heraklesz_program (2018. 01. 10.)
6. Magyar Diáksport Szövetség Retrieved from <http://www.mdsz.hu/mdsz/rolunk/> (2018. 01. 10.)
7. Magyar Egyetemi és Főiskolai Sportszövetség Retrieved from <http://www.mefs.hu/> (2018. 01. 10.)
8. Jó tanuló, jó sportoló díj? Április 28-ig pályázhattok a jó tanuló jó sportolót díjra Retrieved from http://eduline.hu/felsooktatas/2017/4/3/Jo_tanulojo_sportolo_osztondij_2016_SST7BJ (2018. 01. 10)
9. 165/2013. (V.28) Kormány rendelet a Magyar Sportcsillagok Ösztöndíjról Retrieved from https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=a1300165.kor (2018. 01. 10)
10. Olimpikon Éltet Program Szabályzat, érvényes 2017. augusztus 1-től. Retrieved from http://olimpia.hu/images/MOB/eletut/Eletut_Szabalyzat_20170801.pdf (2018. 01. 10)
11. A sportolói kettős karrier, Az European Athlete as Student Network weboldala. Retrieved from
12. <http://www.dualcareer.eu/pages/about.html> (2017. 03. 10).
13. Pályázati felhívás sportösztöndíjra, ELTE Retrieved from http://ehok.elte.hu/nu/wpcontent/uploads/2017/04/sportosztondij_palyazati_kiiras_2017_18.pdf (letöltés 2018. 01. 10)
14. SZIE-AEGON együttműködés Retrieved from <https://szie.hu/tanulj-es-sportolj-szie-aegon-egyuttmukodes> (2018. 01. 10)
15. Testnevelési Egyetem sportösztöndíj Retrieved from <http://www.tfportal.hu/wp-content/uploads/2018/01/2017-18-II.-f%C3%A9l%C3%A9v-Sportszakmai-p%C3%A1ly%C3%A1zati-ki%C3%ADr%C3%A1s-.pdf> (2018. 01. 25)
16. Magyar Sportcsillagok Ösztöndíj Program 2017 Retrieved from <https://www.m4sport.hu/cikk/2017/12/04/rekordszamu-jelentkezo-a-magyar-sportcsillagok-osztondijra/> (2018. 01. 25).

Forms of sport support used in the Hungarian school system. Sport, Learning, Career

The question of sport and education or sport and carrier is always important for young people. Several research has been carried out in this topic in recent years. The European Union looks at the dual carrier subject as high priority importance. This study introduces those programs, which support the best young professional sports people in Hungary. Sport schools and Academies provide opportunities for realising the duality of sport and education during elementary and secondary schools. In Hungary, this age group is supported by Herakles program. The central budget provides considerable support for sports schools program and Herakles program. The duality of education and sport is supported on school level, local government level and national level as well by “Good student – Good sports people” bonus. In higher education, there are two main central promotions: “Hungarian Sports Stars Grant Program” and “Olympic Athletes Lifeline Program”. At the end of this study we introduce a few good practice which promote recreational and professional sport in higher education.

Keywords: dual career, sport support, education and sport, recreation in higher education, professional sport in higher education